

Wyjaśnienie zależności funkcyjnych oraz kluczy

POJĘCIA

Atrybut KLUCZOWY (ang. prime attribute) to taki atrybut tabeli, który wchodzi w skład dowolnego klucza.

Atrybut NIEKLUCZOWY (ang. non-prime attribute) to taki atrybut tabeli, który nie wchodzi w skład żadnego klucza. Atrybut niekluczowy nazywany jest także atrybutem informacyjnym.

KLUCZ (ang. key) albo **KLUCZ KANDYDUJĄCY** (ang. candidate key) jest to **minimalny** podzbiór atrybutów relacji, który pozwala jednoznacznie identyfikować każdą krotkę.

NADKLUCZ jest to **dowolny** (niekoniecznie minimalny) podzbiór atrybutów relacji, który pozwala identyfikować jednoznacznie każdą krotkę.

KLUCZ PODSTAWOWY albo **KLUCZ GŁÓWNY** (ang. primary key) jest to jeden dowolny klucz wybrany spośród kluczy kandydujących.

Dla przykładowej relacji **PODATNICY(NIP, PESEL, NAZWISKO, IMIĘ)**:

- kluczem (kluczem kandydującym) jest NIP
- kluczem (kluczem kandydującym) jest PESEL
- nadkluczem jest (NIP, PESEL)
- nadkluczem jest (NIP, PESEL, NAZWISKO)
- nadkluczem jest (NIP, PESEL, IMIĘ)
- nadkluczem jest (NIP, PESEL, NAZWISKO, IMIĘ)
- atrybutem kluczowym jest NIP
- atrybutem kluczowym jest PESEL
- atrybutem niekluczowym jest IMIĘ
- atrybutem niekluczowym jest NAZWISKO

Zależność funkcyjną w postaci $A \rightarrow B$ należy odczytywać (rozumieć):

- A determinuje B
- A określa B
- B zależy funkcyjnie od A

Prawa (aksjomaty) Armstronga:

(A1) Zwrotność: Jeżeli $Y \subseteq X$ to $X \rightarrow Y$

(A2) Rozszerzanie: Jeżeli $X \rightarrow Y$ to zachodzi $XZ \rightarrow YZ$

(A3) Przechodniość: Jeżeli $X \rightarrow Y$ oraz $Y \rightarrow Z$ to zachodzi $X \rightarrow Z$

Domknięcie (zbioru atrybutów relacji nad zbiorem zależności funkcyjnych)

Niech dany będzie zbiór atrybutów $A = (A_1, A_2, \dots, A_n)$ oraz zbiór zależności funkcyjnych $F = (F_1, F_2, \dots, F_n)$. Domknięciem zbioru atrybutów A nad zbiorem zależności F nazywamy taki zbiór atrybutów B , w którym dla każdego atrybutu B_i , należącego do pewnej relacji R spełniającej zależności F , spełniona jest zależność $A_1 A_2 \dots A_n \rightarrow B_i$.

PRZYKŁADY

Przykład 1

Dana jest relacja 3-atrybutowa $R(A, B, C)$ dla której zachodzą następujące zależności funkcyjne $F = \langle A \rightarrow B, B \rightarrow C \rangle$

Dla wymienionych wyżej zależności tworzymy tabelę, w której w kolumnie "Lewostronne" umieszczamy te atrybuty, które we wszystkich zależnościach funkcyjnych występują **tylko po lewej** stronie a także te, które w ogóle w zależnościach funkcyjnych nie występują tj. znajdują się w relacji R lecz brak ich w zależnościach funkcyjnych. W kolumnie "Obustronne" umieszczamy te atrybuty, które we zależnościach funkcyjnych występują **po obu** stronach (np. w jednej zależności po stronie prawej a w innej po stronie lewej). W kolumnie "Prawostronne" umieszczamy te atrybuty, które we wszystkich zależnościach funkcyjnych występują **tylko po prawej** stronie.

Dla zależności funkcyjnych z przykładu tj. $F = \langle A \rightarrow B, B \rightarrow C \rangle$ otrzymujemy:

Lewostronne atrybuty kluczowe	Obustronne atrybuty potencjalnie kluczowe	Prawostronne atrybuty niekluczowe
A	B	C

Stąd wnioskujemy, że atrybuty które znalazły się w kolumnie "Lewostronne" **SĄ** na pewno atrybutami kluczowymi (muszą się pojawić w **każdym** kluczu). Atrybuty, które znalazły się w kolumnie "Prawostronne" **NIE SĄ** na pewno atrybutami kluczowymi (nie mogą się pojawić w **żadnym** kluczu). Natomiast atrybuty, które znajdują się w kolumnie "Obustronne" mogą ale nie muszą być atrybutami kluczowymi (mogą się pojawić w jednym kluczu ALBO mogą się pojawić w kilku kluczach ALBO mogą się pojawić we wszystkich kluczach ALBO mogą się nie pojawić w żadnym kluczu).

Jak sprawdzić czy atrybuty znajdujące się w kolumnie "Obustronne" są lub nie są atrybutami kluczowymi? Jeżeli są, to w jakich kluczach?

W tym celu musimy wyznaczyć domknięcie dla zbioru atrybutów kluczowych. W naszym przypadku dla atrybutu A , który jest na pewno atrybutem wchodzącym w skład klucza, musimy wyznaczyć **domknięcie**, czyli A^+ . W tym celu będziemy korzystać z praw Armstronga:

$A^+ \rightarrow ?$

$A^+ \rightarrow A$ (zgodnie z prawem zwrotności Armstronga, gdyż $A \subseteq A^+$)

$A^+ \rightarrow AB$ (gdyż A determinuje B tj. istnieje zależność funkcyjna $A \rightarrow B$)

$A^+ \rightarrow ABC$ (gdyż B determinuje C tj. istnieje zależność funkcyjna $B \rightarrow C$)

Ponieważ po prawej stronie pojawiły się wszystkie atrybuty relacji $R(A, B, C)$ to możemy powiedzieć, że atrybut A determinuje (określa) **wszystkie** atrybuty (A, B, C) relacji R . Jest to warunek konieczny, aby uznać, że określony atrybut jest **kluczem** relacji.

Komentarz: Powyżej powiedzieliśmy, że gdy pojedynczy atrybut lub zbiór atrybutów determinuje wszystkie atrybuty relacji to możemy uznać go za klucz tej relacji. W znakomitej większości przypadków tak będzie, jednak w bardzo szczególnych przypadkach może się okazać, że otrzymamy nie klucz lecz nadklucz! Dlatego w takich przypadkach, dla pewności powinniśmy sprawdzić, czy otrzymany atrybut albo zbiór atrybutów spełnia warunek klucza tj. czy jest zbiorem minimalnym? Dla wyżej przedstawionego przykładu możemy powiedzieć, że ponieważ atrybut A jest atrybutem pojedynczym, w związku z tym możemy na pewno stwierdzić, że jest minimalnym podzbiorem atrybutów relacji R (nie ma mniejszego podzbioru atrybutów relacji R niż pozbiór 1-elementowy). Zatem A na pewno jest kluczem.

Czy istnieją inne klucze w zadanej relacji? Formalnie powinniśmy sprawdzić domknięcie dla pozostałych, potencjalnych atrybutów, które znajdują się w kolumnie "Obustronne" tj. powinniśmy sprawdzić $AB^+ \rightarrow ?$ oraz $AC^+ \rightarrow ?$ Ale czy takie sprawdzenie na pewno jest konieczne? Przecież z definicji klucza wynika, że

klucz to minimalny zbiór atrybutów. Zatem biorąc pod uwagę wyznaczony wcześniej klucz A możemy stwierdzić, że:

- AB na pewno nie jest kluczem w relacji R, gdyż mniejszym podzbiorem ze zbioru AB, który jest już kluczem, jest pojedynczy atrybut A (AB jest zbiorem 2-elementowym, natomiast A jest zbiorem 1-elementowym);
- AC na pewno nie jest kluczem w relacji R, gdyż mniejszym podzbiorem ze zbioru AB, który jest już kluczem, jest pojedynczy atrybut A (AC jest zbiorem 2-elementowym, natomiast A jest zbiorem 1-elementowym);

AB oraz AC są nadkluczami w relacji R.

Na marginesie, dlaczego A pojawia się w obu domknięciach? Pojawia się dlatego, gdyż A jest **na pewno** atrybutem kluczowym, zatem musi się pojawić w **każdym** kluczu, natomiast B i C mogą się pojawić ale nie muszą.

Wynik do sprawdzenia tutaj: http://uisacad5.uis.edu/cgi-bin/mcrem2/database_design_tool.cgi

Przykład 2

Dana jest relacja 4-atrybutowa $R(K, L, M, N)$ dla której zachodzą następujące zależności funkcyjne $F = \langle MN \rightarrow K, K \rightarrow L, L \rightarrow M \rangle$

Dla zależności funkcyjnych z niniejszego przykładu tj. $F = \langle \text{MN} \rightarrow \text{K}, \text{K} \rightarrow \text{L}, \text{L} \rightarrow \text{M} \rangle$ otrzymujemy:

Lewostronne atrybuty kluczowe	Obustronne atrybuty potencjalnie kluczowe	Prawostronne atrybuty niekluczowe
N	MKL	-

Atrybutem kluczowym jest na pewno N, natomiast M, K oraz L są potencjalnymi atrybutami kluczowymi.

Wyznaczamy domknięcie dla zbioru atrybutów kluczowych tj. dla N.

$N^+ \rightarrow ?$

$N^+ \rightarrow \text{N}$ (zgodnie z prawem zwrotności Armstronga, gdyż $N \subseteq N^+$)

Tutaj się zatrzymujemy, gdyż stosując prawa Armstronga nic więcej zrobić nie możemy. Możemy zatem wysnuć wniosek, że N nie jest kluczem (po prawej stronie nie otrzymaliśmy listy wszystkich atrybutów relacji R).

Zatem zamiast rozpatrywać tylko N, dołożmy do tego atrybutu jeden z atrybutów, które potencjalnie mogą być atrybutami kluczowymi tj. M, K, L. Będziemy zatem musieli rozważyć 3 przypadki: MN, KN, LN.

Przypadek 1)

Zatem wyznaczmy domknięcie dla zbioru atrybutów kluczowych w postaci MN.

$MN^+ \rightarrow ?$

$MN^+ \rightarrow \text{MN}$ (zgodnie z prawem zwrotności Armstronga, gdyż $MN \subseteq MN^+$)

$MN^+ \rightarrow \text{MNK}$ (gdyż MN determinuje K tj. istnieje zależność funkcyjna $MN \rightarrow K$)

$MN^+ \rightarrow \text{MNKL}$ (gdyż K determinuje L tj. istnieje zależność funkcyjna $K \rightarrow L$)

Komentarz: $\text{NM} \rightarrow \text{K}$ jest tożsame dla $\text{MN} \rightarrow \text{K}$ (kolejność atrybutów nie ma znaczenia)

Ponieważ po prawej stronie pojawiły się wszystkie atrybuty relacji $R(K, L, M, N)$ to możemy powiedzieć, że atrybuty MN determinują (określa) **wszystkie** atrybuty (K, L, M, N) relacji R. Jest to warunek konieczny, aby uznać atrybuty MN jako **klucz** relacji.

Następnie wyznaczmy domknięcie dla zbioru atrybutów kluczowych w postaci KN.

$KN^+ \rightarrow ?$

$KN^+ \rightarrow \text{KN}$ (zgodnie z prawem zwrotności Armstronga, gdyż $KN^+ \subseteq KN$)

$KN^+ \rightarrow \text{KNL}$ (gdyż K determinuje L tj. istnieje zależność funkcyjna $K \rightarrow L$)

$KN^+ \rightarrow \text{KNLM}$ (gdyż L determinuje M tj. istnieje zależność funkcyjna $L \rightarrow M$)

Ponieważ po prawej stronie pojawiły się wszystkie atrybuty relacji $R(K, L, M, N)$ to możemy powiedzieć, że atrybuty KN determinują (określa) **wszystkie** atrybuty (K, L, M, N) relacji R. Jest to warunek konieczny, aby uznać atrybuty KN jako **klucz** relacji.

Przypadek 2)

Następnie wyznaczmy domknięcie dla zbioru atrybutów kluczowych w postaci KN.

$KN^+ \rightarrow ?$

$KN^+ \rightarrow \text{KN}$ (zgodnie z prawem zwrotności Armstronga, gdyż $KN^+ \subseteq KN$)

$KN^+ \rightarrow \text{KNL}$ (gdyż K determinuje L tj. istnieje zależność funkcyjna $K \rightarrow L$)

$KN^+ \rightarrow \text{KNLM}$ (gdyż L determinuje M tj. istnieje zależność funkcyjna $L \rightarrow M$)

Ponieważ po prawej stronie pojawiły się wszystkie atrybuty relacji $R(K, L, M, N)$ to możemy powiedzieć, że atrybuty KN determinują (określa) **wszystkie** atrybuty (K, L, M, N) relacji R. Jest to warunek konieczny, aby uznać atrybuty KN jako **klucz** relacji.

Przypadek 3)

Na koniec wyznaczmy domknięcie dla zbioru atrybutów kluczowych w postaci LN.

$LN^+ \rightarrow ?$

$LN^+ \rightarrow \text{LN}$ (zgodnie z prawem zwrotności Armstronga, gdyż $LN^+ \subseteq LN$)

$LN^+ \rightarrow \text{LNM}$ (gdyż L determinuje M tj. istnieje zależność funkcyjna $L \rightarrow M$)

$LN^+ \rightarrow \text{LNMK}$ (gdyż MN determinuje K tj. istnieje zależność funkcyjna $MN \rightarrow K$)

Komentarz: $NM \rightarrow K$ jest tożsame dla $MN \rightarrow K$ (kolejność atrybutów nie ma znaczenia)

Ponieważ po prawej stronie pojawiły się wszystkie atrybuty relacji $R(K, L, M, N)$ to możemy powiedzieć, że atrybuty LN determinują (określa) **wszystkie** atrybuty (K, L, M, N) relacji R. Jest to warunek konieczny, aby uznać atrybuty LN jako **klucz** relacji.

Reasumując otrzymaliśmy trzy klucze MN, KN, KL

Wynik do sprawdzenia tutaj: http://uisacad5.uis.edu/cgi-bin/mcrem2/database_design_tool.cgi

Przykład 3

Dana jest relacja 4-atrybutowa $R(K, L, M, N)$ dla której zachodzą następujące zależności funkcyjne $F = \langle K \rightarrow L, L \rightarrow M, M \rightarrow K \rangle$

Dla zależności funkcyjnych z niniejszego przykładu tj. $F = \langle K \rightarrow L, L \rightarrow M, M \rightarrow K \rangle$ otrzymujemy:

Lewostronne atrybuty kluczowe	Obustronne atrybuty potencjalnie kluczowe	Prawostronne atrybuty niekluczowe
N	MKL	-

Atrybutem kluczowym jest na pewno N, natomiast M, K oraz L są potencjalnymi atrybutami kluczowymi.

Komentarz: Atrybut, który nie znajduje się w żadnej zależności funkcyjnej, ani po lewej, ani po prawej stronie jest zawsze atrybutem kluczowym. Dlatego w tabeli jest wpisywany w kolumnie "Lewostronne".

Dalsze rozważania przebiegają dokładnie tak samo jak w zadaniu **Przykład 2**.

Przykład 4

Dana jest relacja 4-atrybutowa **R(K, L, M, N)** dla której zachodzą następujące zależności funkcyjne **F = <K → MN>**

Dla zależności funkcyjnych z niniejszego przykładu tj. **F = <K → MN>** otrzymujemy:

Lewostronne atrybuty kluczowe	Obustronne atrybuty potencjalnie kluczowe	Prawostronne atrybuty niekluczowe
K	-	-

Atrybutem kluczowym jest na pewno **KL** gdyż w przypadku gdy atrybut nie uczestniczy w żadnej zależności funkcyjnej jest na pewno atrybutem kluczowym tj. musi wejść do klucza relacji.